

UDC: 82.091:7

ОБРАЗ ХУДОЖНИКА В ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІЙ ПЛОЩИНІ ПОНЯТТЯ КРАСИ

Світлана Нісевич

Аспірант,
кафедра світової літератури і порівняльного літературознавства,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (УКРАЇНА),
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,
e-mail: nisevychsi@ukr.net

РЕФЕРАТ

Мета. У статті йдеться про образи художників у романі О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» та новелі О. Кобилянської «Valse mélancolique». Мета цього дослідження – здійснити порівняльний аналіз образу живописця крізь призму понять «краси» й моралі. **Дослідницька методика.** Для дослідження використаний порівняльно-типологічний підхід. За допомогою типологічного методу вдалося простежити відповідності й відмінності в концепції героїв. Розглядаються образи персонажів-художників як виразників авторських ідей і засобів втілення основних постулатів естетизму. **Результати.** Детально проаналізовано образи митців – Безіла Голуорда з роману О. Уайльда й Ганни з новели О. Кобилянської, які присвятили своє життя Красі. Мистецтво є для них найвищою цінністю, штучність превалює над природністю. У творах підкреслено, що наділені непересічним талантом персонажі живуть у відмінному від реального світі, підносяться над натовпом. Однак у залежності від авторських інтенцій, герої виконують різні функції. Так, образ Безіла, зовні некрасивого, уособлює гармонійну єдність духовної краси й моралі, що протиставлені безпринципності й цинізму лорда Генрі й аморальності Доріана. Героїня Ганна, наділена зовнішньою красою, що забезпечує їй владу панування над іншими, виступила носієм модерного мислення, виразила протест проти усталених норм патріархального життя та сірої буденності. **Наукова новизна.** Не зважаючи на чималу кількість наукових праць, присвячених дослідженню естетизму, творчості О. Уайльда та О. Кобилянської, зокрема Г. Давиденка, О. Рокаш, Ф. Погребенника, Н. Шумило, О. Кабкової, В. Кандинської та ін., ще й досі не вказувалося на типологічну близькість образу художника з роману О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» й новели О. Кобилянської «Valse mélancolique» в контексті естетизму. **Практичне значення.** Результати дослідження вказують на широку проблематику творів про художників і залишають значний простір для подальших літературознавчих студій.

Ключові слова: образ художника, естетизм, краса, мораль, мистецтво.

THE IMAGE OF AN ARTIST IN THE INTERPRETING SPACE OF THE NOTION OF BEAUTY

Svitlana Nisevych

Postgraduate student,
Department of World Literature and Comparative Literary Criticism,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (UKRAINE),
76018, Ivano-Frankivsk, 57, Shevchenko str.,
e-mail: nisevychsi@ukr.net

ABSTRACT

Aim. The article deals with the images of the artists in the novel by O. Wilde «The Portrait of Dorian Gray» and the short story by O. Kobylyanska «Valse mélancolique». The aim of this study is to make the comparative analysis of the image of a painter through the notions of «beauty» and morality. **Methods.** The comparatively-typological approach has been used for the research. With the help of typological method we have managed to trace the correspondences and differences in the concepts of the heroes. The images of the personages-artists as the spokesmen of the authors' ideas and the means of the embodiment of the main postulates of aestheticism have been observed. **Results.** The article gives a detailed analysis of the heroes-artists – Basil Hallward from the novel by O. Wilde and Hanna from the short story by O. Kobylyanska, who devoted their lives to serving the Beauty. The art is the main value for them, artificiality prevails naturalness. It is emphasized in the works that outstandingly talented personages live in a different from real world, they are over the crowd. Though, depending on the authors' intentions, the heroes fulfill different functions. Thus, the image of Basil, who is not handsome, personifies the harmonic unity of inner beauty and morality, which are opposed to the unscrupulousness and cynicism of Lord Henry and the immorality of Dorian. The female character Hanna, who is beautiful and it gives her the power of supremacy over the others, became the representative of modern thinking, she protested against the fixed standards of patriarchal life and grey triviality. **Scientific novelty.** Despite a great number of scientific works devoted to the research of aestheticism, the creative work of O. Wilde and O. Kobylyanska, in particular by H. Davydenko, O. Rokash, F. Pohrebennyk, N. Shumylo, O. Kabkova, V. Kandynska, etc. it has not been pointed to the typological closeness of the image of a painter from the novel by O. Wilde «The Portrait of Dorian Gray» and the short story by O. Kobylyanska «Valse mélancolique» in the context of aestheticism. **The practical significance.** The results of the research point to the wide range of problems in the works about painters and leave much space for further studies.

Key words: the image of an artist, aestheticism, beauty, morality, art.

Проголошення культу краси безпосередньо пов'язане з естетичним рухом, який охопив інтелектуально-духовні кола Англії наприкінці ХІХ століття, ставши своєрідним аналогом французького символізму. Цей рух був не настільки масовим, як у Франції, проте яскравим і доволі продуктивним.

Вождем естетизму справедливо вважають О. Уайльда, який усе життя присвятив творенню краси, бачачи в ній єдине покликання митця [7, с. 297]. Власні погляди письменник художньо втілює у романі «Портрет Доріана Грея», що став програмним твором естетизму, викликавши широкий читацький резонанс.

Оригінальну інтерпретацію ідеї пріоритету мистецтва над реальністю знаходимо і в багатьох українських письменників означеного періоду, що відчули на собі вплив свіжих віянь, які йшли із Заходу. У цьому контексті Ользі Кобилянській відводиться особливе місце, адже письменниця однією з перших в українській літературі вводить образ художника, причому жінки, яка ставить красу вище за матеріальні цінності й сімейний затишок. У новелі «Valse mélancolique» своє розуміння краси авторка виражає через стосунки трьох незалежних жінок, які, як підкреслює доктор Кембріджського університету Рорі Фіннін, «відкидають патріархальні звичаї, живучи в одному домі лише заради мистецтва» [3]. Такий підхід був цілковито новим на той час для нашого письменства, засвідчував спорідненість мислення авторки зі світоглядною парадигмою естетизму.

Дослідженню естетизму, творчості О. Уайльда та О. Кобилянської присвячено чимало наукових праць, зокрема Г. Давиденка, О. Рокаш, Ф. Погребенника, Н. Шумило, О. Кабкової, В. Кандинської та ін. Однак ще й досі не вказу-

валося на типологічну близькість образу художника з роману О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» та новели О. Кобилянської «Valse mélancolique» в контексті естетизму, що й зумовлює мету нашої статті – вивчення цих творів у порівняльному аспекті, а саме крізь призму краси як домінуючого чинника світоглядно-мистецького простору творчих натур як носіїв авторських концепцій.

Свої естетичні погляди обидва автори втілюють через складну систему образів. Виразно окреслюється основна тріада персонажів як у новелі О. Кобилянської, так і в романі О. Уайльда. Прикметно, що всі герої, а саме Безіл Голуорд, лорд Генрі Уоттон, Доріан із «Портрета Доріана Грея», Марта, Ганна та Софія із «Valse mélancolique» цікавляться прекрасним і безпосередньо до-тичні до мистецтва. Серед них є живописці – Безіл та Ганна, які готові покласти своє життя на вівтар служіння Красі. У залежності від авторських інтенцій, персонажі кожного твору знаходяться в різній площині взаємостосунків, відрізняється місце та роль живописця в кожній із тріад. Якщо в О. Кобилянської жінки, незважаючи на певну субординацію, більш-менш єдинодушні у своїх поглядах, доповнюючи одна одну, то в О. Уайльда герої виражають кардинально протилежні точки зору на прекрасне, створюючи ситуацію гострої дискусії.

Безіл як єдиний митець серед трьох персонажів роману англійського письменника виступає уособленням гармонійної єдності краси й моралі, що протиставлені безпринципності й цинізму лорда Генрі та аморальності Доріана. У самому ж образі художника такої конфронтації не спостерігається. Як зауважує З. Ржевська, Безіл «творить красу, і для нього немає нічого вищого за малярство» [1, с. 58]. Етичне й естетичне в понятті художника «невіддільні, як краса й доброта» [1, с. 59]. Припускаємо, що в образі Безіла знайшов відбиток вплив учителя О. Уайльда Джона Рескіна, який «із запальністю біблійного пророка відстоював правду й етичну чистоту мистецтва» [1, с. 50]. Г. Давиденко переконливо доводить: «Безіл Голуорд – одна з модифікацій образу автора в романі. Його змальовано таким, яким хотів бути сам письменник» [2, с. 354–355]. Прикметно, що зовні художник некрасивий, на що, зокрема, вказує Лорд Генрі, протиставляючи його Доріанові – взірцю довершеної форми: «Ти, із твоїм суворим обличчям і чорним як вугіль волоссям, – і цей юний Адоніс, наче зроблений зі слонової кості й трояндових пелюсток!» [9, с. 8]. Незважаючи на таку невідповідність, образ Безіла постає в гармонійній єдності та цілісності, причому краса душі з її «інстинктивною відразою до аморальності та зла як найвищих форм Потворності» [2, с. 355] проявляється у зовнішності, освічуючи її зсередини. Парадоксально, що, пропагуючи автономність мистецтва й виключаючи його зі сфери моралі, ставлячи, фактично, естетичне вище етичного, О. Уайльд у «Портреті Доріана Грея» утверджує протилежне. Своїм твором, через образ живописця, він доводить, що прекрасне невіддільне від моральних принципів, тож їх ігнорування чи порушення ведуть до руйнування сутності людини, якою б досконалою вона не видавалася візуально.

У новелі «Valse mélancolique» ідея краси, утілена в образі художниці Ганни, актуалізує передусім модерністські амбіції авторки щодо оновлення української дійсності. У своїй відданості принципам естетизму героїня

виступає носієм нового мислення, виражаючи протест проти усталених норм життя з його патріархальністю та сірою буденністю, а відтак проти віджилих форм моделювання, зокрема побутової описовості та сільської тематики, які продовжували домінувати в мистецтві окресленого періоду. Тут значну роль відіграла національна своєрідність українського менталітету, якому споконвіків притаманна чуттєвість та релігійність. Н. Шумило звертає увагу на панування в українців культу родини, подружньої вірності, тісний зв'язок із природою. Саме в таких, фундаментальних для розуміння власної ідентичності, категоріях, як духовність і мораль науковець вбачає «основну причину опору традиційної художньої свідомості українців загальноєвропейському модернізму» [8, с. 45]. Очевидно, що саме в цьому закорінене й несприйняття модерного образу художника, а особливо жінки-митця, яка своєю поведінкою, роздумами кидала виклик не лише сучасності, але й споконвічній традиції. «Показово також, що українські критики – сучасники Кобилянської, аналізуючи «Valse mélancolique», закидали письменниці відірваність од реальності. Так, Василеві Щурату здалося, що новела більше схожа на твір «заграницької авторки», котра пише про те, чого не існує, а Лев Турбацький назвав героїнь твору «витворами культури чисто європейської», до того ж ця європейськість здавалася йому неадекватною щодо українського життя» [цит. за: 4, с. 35].

Припускаємо, що на створення образу Ганни-малярки вплинуло творче оточення О. Кобилянської, яка приятелювала із Софією Окуневською та Августою Кохановською – непересічними для того часу жінками, які захоплювали сучасників своєю інтелігентністю та освіченістю. Як пише Ф. Погребенник, цей «жіночий тріумфірат шукав свого ідеалу в житті, цікавився мистецтвом, прагнув вирватися із сірої буденщини, мав високі громадянські устремління» [6, с. 6]. Учений, зокрема, акцентує: «Обидві мали значний вплив на О. Кобилянську, допомагали їй розширювати кругозір, заохочували до літературної праці» [6, с. 6]. Кохановська стала відомою художницею, пізніше ілюструвала новели О. Кобилянської «Некультурна», «Природа», «Битва», тож цілком ймовірно, що саме вона виступила прототипом Ганни.

На відміну від Безіла, Ганна як артистична натура, яка вміла відчувати й створювати красу, була й зовні красивою, на що у творі зроблено особливий акцент: «Була гарна сама собою. Ясна, майже попеляста блондинка, з правильними рисами і дуже живими блискучими очима. Збудована була прегарно...» [5, с. 109]. В її образі знаходимо підтвердження уайльдівського бачення краси, яке він уклав в уста лорда Генрі: «А Краса є прояв Генія – ба навіть вище за Генія, і то настільки, що це не потребує пояснення. Краса – одна з великих істин світу, як сонячне світло, як весняна пора, як відбиття в темних водах тої срібної шкаралупи, що ми зevamo місяцем. Краса – це поза всякими сумнівами. Їй дано божественне право на верховенство. Вона робить принцями тих, хто її має» [9, с. 26]. Врода Ганни нікого не залишала байдужим, а в поєднанні з талантом надавала їй привілеї, владу панування над іншими.

Обидва автори наділяють своїх героїв не лише непересічним талантом, а й магичною силою, що підносить їх над натовпом. Світ, у якому ті живуть, відмінний від реального, він лише для вибраних, що неодноразово підкреслено

у творах. Очевидний вплив на створення образів справила філософія Ф. Ніцше, якою захоплювалися обидва письменники, з іншого боку, такий підхід безпосередньо пов'язаний із культом індивідуалізму в мистецтві, прибічниками й пропагандистами якого виступали естети. Як зауважує І. Зінчук, «Уайльд «висмикує» своїх героїв з їх громадських зв'язків», при цьому «світ, що цікавить тут автора, перш за все, – це світ «обраних» людей, переваги яких над «сірою масою» він наполегливо підкреслює» [12]. До «вибраної горстки суспільності» зачисляє себе й Ганна, протиставляючи Марті, яка, на її думку, належить до типу пересічних жінок, що уособлюють міщанську моральність.

Цілком очевидно, що для обох персонажів, які втілюють у творчу практику основні постулати естетизму, Краса є пріоритетною субстанцією, лише їй одній вони відкривають душу, ставлячи вище за життя. Саме краса є стимулятором творчості, як це яскраво зображено в романі О. Уайльда на прикладі Безіла й Доріана. Незвичайна врода хлопця стала джерелом справжнього натхнення, пробуджуючи в художникові, з його слів, «зовсім новий метод творчості, зовсім новий стиль». Завдяки Красі він для себе відкрив інше бачення й розуміння світу, а головне нові засоби його відтворення, які раніше були від нього приховані [9, с. 15]. Важливо, що обоження образу Доріана було насамперед мистецьким, а не людським. Як зізнається з цього приводу художник, «Доріан Грей для мене просто збудник у творчості» [9, с. 17]. Саме тому неперевершений витвір мистецтва – портрет Доріана – Безілу рідніший і ближчий, ніж його прототип, він сприймає портрет як живе створіння, тож на пропозицію лорда Генрі піти втрихох до театру заявляє: «Я лишуся із справжнім Доріаном» [9, с. 33].

Так само для Ганни мистецтво є самоцінним, воно стоїть вище за кохання, шлюб, особисте щастя. Художниця не приховує, що «готова віддати руку першому-ліпшому заможному чоловікові», який перейде їй дорогу, «щоб тим щиріше віддатися штуці» [5, с. 119]. У розмові з Мартою художниця зазначає: «Ти не знаєш, як можна любити те, що люди називають артизмом, що живе в нас і заповняє нашу душу; що береться звідкись у нас, виростає, опановує нас, не дає нам спокою й робить із нас послухачів і статистів своїх! Се щось таке велике, сильне, що особисте щастя мізерніє перед тим, не в силі вдержати з ним рівноваги в істоті! <...>» [5, с. 119]. Після таких зізнань надія на можливий сімейний затишок Ганни в майбутньому зникає безповоротно. Більше того, подібно до Безіла, вона розглядає живих людей, своїх потенційних обранців, лише як матеріал для творчості: «Полюблю живий образ. Один, і другий, і третій! Коли б лише досить хороші, досить пориваючі й гідні моєї любові й істоти! Коли б повні великих, перемагаючих своєрідних мотивів... а любити... байка! Я чекаю того розцвіту душі... може сотворю в честь його... великий образ...» [5, с. 119].

Оскільки для О. Уайльда мистецтво було вище за життя, а отже, й за природу, то помітно, що світ речей у романі «Портрет Доріана Грея» превалює над світом природним [1, с. 56]. Зокрема, в есе «Занепад брехні» зі збірки літературно-критичних діалогів «Задуми», він зазначає: «the more we study Art, the less we care for Nature» [11, с. 3]. В. Кандинська зазначає, що письменник поділяв платонівські ідеї впливу прекрасного й вірив, що краса матеріального оточення формує в людини тонкий смак і виняткову душевну сприйнятливність,

які слугують запорукою її духовного зростання [4, с. 34]. Сам О. Уайльд ще з дитинства прагнув до вишуканого стилю у всьому. Це прагнення проявляється і в романі «Портрет Доріана Грея», адже О. Уайльд приділяє велику увагу одягу своїх персонажів, їхньому побуту, товариству красивих людей, у якому вони перебували. Характерно, що в романі автор уникає описів природи, а пейзажі «вражають своєю штучністю, відшліфованістю» [1, с. 56], що ще раз підкреслює тезу домінування мистецтва над життям, а відтак штучності над природністю.

Вражає те, з якою точністю повторює ці ідеї українська письменниця О. Кобилянська в новелі «Valse mélancolique». Її героїня – художниця Ганна, виявилася неабиякою естеткою, надзвичайно велику увагу приділяла матеріальній, штучній красі, дбала про вишуканість одягу, створювала артистичну атмосферу в побуті і вкрай ретельно підбирала собі компаньйонку, що мусила бути гарною з виду й артистичною душею. Як і в романі «Портрет Доріана Грея», у новелі О. Кобилянської опущені описи природи, події розгортаються в основному в артистично оздобленому інтер'єрі їхнього житла, де культ мистецтва й культ штучності не суперечать один одному, а створюють гармонійну єдність.

Стрижневим мотивом обох творів, що підпорядковує всі інші, є теза вічності й невмирущості мистецтва, його вищості над життям. Згідно з О. Уайльдом: «Life imitates art far more than Art imitates life», «Life in fact is the mirror, and Art the reality» [11, с. 32]. У його романі натурник творіння Доріан убиває художника, творця Безіла, але коли намагається вбити своє постаріле, потворне зображення на портреті, то помирає сам, а на портреті відтворюється колишня Краса. Мистецтво виявилось реальнішим за життя, оскільки саме на портреті відображаються всі аморальні вчинки Доріана, а не на його обличчі. Та й сам Доріан жив наче за сценарієм книжки, подарованої лордом Генрі Уоттоном [10, с. 28]. Подібну розв'язку спостерігаємо і в новелі О. Кобилянської на прикладі долі Ганни. У душі вона до кінця залишається артисткою, нікому так і не вдалося «втиснути ту артистично закроєну душу у формат пересічних жінок» [5, с. 129].

Таким чином, образи художників у романі «Портрет Доріана Грея» та новелі «Valse mélancolique» постають виразниками естетичних ідей авторів. О. Уайльд та О. Кобилянська відстоюють у своїх творах панівне становище Краси й мистецтва в житті творчих людей. Однак у романі англійського письменника ці поняття зливаються з моральністю в образі художника Безіла Голуорда й протиставляються тогочасному аморально-прагматичному суспільству. У той час, як у новелі української письменниці малярці Ганні, що уособлює самовіддане служіння артизму, доводиться ламати віками вироблені писані й неписані моральні закони, що призводить до їх заперечення. Очевидна прихильність і симпатія авторів до образів Безіла й Ганни, оскільки вони й самі належали до творчих натур нового типу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зарубіжна література : [підруч. для 11 кл. загальноосвіт. шк.] / Н. І. Астрахан, Г. Ф. Бондаренко, Н. В. Євченко та ін.; за ред. О. С. Чиркова. – Київ : Вежа, 2000. – 320 с.
2. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : [навч. посібник] / Г. Й. Давиденко, Г. М. Стрельчук, Н. І. Гричаник. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 504 с.
3. Finnin R. The Rebels and Risk Takers of Ukrainian Literature / Rory Finnin. – Mode of access : http://www.huffingtonpost.co.uk/dr-rory-finnin/rebels-and-risktakers_b_2042844.html
4. Кандинська В. Рецепція естетизму й дендизму в новелі Ольги Кобилянської «Valse mélancolique» / Віра Кандинська // Слово і Час. – 2013. – № 5. – С. 32–42.
5. Кобилянська О. Новели / Ольга Кобилянська. – Ужгород : Книжково-журнальне видавництво, 1952. – 244 с.
6. Кобилянська О. Ю. Твори: У 2 т. / упоряд., передм. і приміт. Ф. П. Погребенника. – Київ : Дніпро, 1983. – Т. 1. – 495 с.
7. Рокаш О. М. На межі століть. Англійська література кінця ХІХ – початку ХХ століття: [навч. посіб. для студ. вnz: У 2 т.] / О. М. Рокаш– Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2005. – Т. 1. – 732 с.
8. Шумило Н. М. Під знаком національної самобутності / Наталія Микитівна Шумило. – Київ : Задруга, 2003. – 354 с.
9. Вайльд О. Портрет Доріана Грея: [роман] ; [пер. з англ. та прим. Р. Доценка] / Оскар Вайльд. – Київ : Школа, 2009. – 256 с.
10. Волочай М. Філософсько-естетичні та моральні проблеми у творах зарубіжних письменників (творчість Оскара Уайльда) / Марія Волочай, Лілія Зімакова // Проблеми сучасної філології : лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика : зб. наук. праць. – 2013. – № 6. – С. 22–32.
11. Wilde O. Intentions / Oscar Wilde. – New York: Brentano's, 1905. – 263 p.
12. Зінчук І. Естетизм у творчості Оскара Уайльда (частина 1) / Ігор Зінчук. – Режим доступу : maysterni.com/publication.php?id=75618

REFERENCES

1. Astrakhan, N.I., Bondarenko, H.F., Yevchenko, N.V., Rzhavska, Z.M., Sobolevska, H.I. and Chyrkov, O.S. (2000), in Chyrkov, O.S. (Ed.), *World literature [Zarubizhna literatura]*, Vezha, Kyiv, 320 p. (in Ukrainian).
2. Davydenko, H.Y. (2007), *The History of World Literature of the 20th century [Istoriia zarubizhnoi literatury 20 stolittia]*, Tsentru uchbovoi literatury, Kyiv, 504 p. (in Ukrainian).
3. Finnin, R. “The Rebels and Risk Takers of Ukrainian Literature”, available at: http://www.huffingtonpost.co.uk/dr-rory-finnin/rebels-and-risktakers_b_2042844.html (in English).
4. Kandynska, V. (2013), “The reception of aestheticism and dandyism in a short story by O. Kobylanska ‘Valse mélancolique’” [“Retseptsiia estetyzmu i dendyzmu v noveli Olhy Kobylianskoi ‘Valse mélancolique’”], *Slovo i Chas*, No. 5, pp. 32-42. (in Ukrainian).
5. Kobylanska, O. (1952), *The short stories [Novely]*, Knyzhkovo-zhurnalne vydavnytstvo, Uzhhorod, 244 p. (in Ukrainian).
6. iKobylanska, O.Yu. (1983), *The works in 2 vols. [Tvory u 2 t.]*, Dnipro, Kyiv. (in Ukrainian).
7. Rokash, O.M. (2005), *On the verge of centuries. English literature of the end of the 19th – the beginning of the 20th century: in 2 vols. Vol. 1 [Na mezhi stolit. Anhliiska literatura kintsia 19 – pochatku 20 stolittia: u 2 t. T. 1]*, Oiiium, Kamianets-Podilskyi, 732 p. (in Ukrainian).
8. Shumylo, N.M. (2003), *Under the sign of national originality [Pid znakom natsionalnoi samobutnosti]*, Zadruha, Kyiv, 354 p. (in Ukrainian).

9. Vaild, O. (2009), *The Portrait of Dorian Gray* [*Portret Dorian Greia*], Shkola, Kyiv, 256 p. (in Ukrainian).
10. Volochai, M. and Zimakova, L. (2013), “Philosophically-aesthetic and moral problems in the works by foreign writers (the works by Oscar Wilde)” [“Filosofsko-estetychni ta moralni problemy u tvorakh zarubizhnykh pysmennykiv (tvorchist Oscara Uailda)”], *Problemy suchasnoi filologii: linhvistyka, literaturoznavstvo, linhvodydactyka*, No. 6, pp. 22-32 (in Ukrainian).
11. Wilde, O. (1905), *Intentions*, Brentano's, New York, 263 p. (in English).
12. Zinchuk, I. (2008), “Aestheticism in the works by Oscar Wilde” [“Estetyzm u tvorchosti Oscara Uailda”], available at: maysterni.com/publication.php?id=75618 (in Ukrainian).

